

A munkaerő mobilitása az EU-ban: Aktuális trendek és szakpolitikák

Összefoglaló

Bevezetés

Az uniós tagállamokon belüli és a tagállamok közötti migráció alacsony szintű: a határokon átlépő éves migrációs ráta a munkaképes korú európai népességet (15–64 éves) tekintve 2010-ben mindössze az EU-27 népességének 0,3%-a volt, a régiók közötti migráció esetében pedig 1% körüli értékre emelkedett. Összehasonlításképpen: az USA négy fő régiója közötti migrációs ráta 1,2%, az amerikai államok közötti ráta pedig 2,4%. A tények mindazonáltal arra mutatnak, hogy az EU-n belüli migrációs áramlatokban egyre nagyobb szerepet játszanak a mobilis uniós munkavállalók, akik ezzel részben a munkaerő-piaci körülmények tagállamok közötti különbségeire reagálnak.

Ez a jelentés az EU 28 tagállamában és Norvégiában dolgozó tudósítóktól származó adatokon alapul. Arról ad áttekintést, hogy a gazdasági visszaesés idején hogyan alakultak a migrációs minták és trendek az EU-ban (az országok között és az országokon belül egyaránt). A jelentés megvizsgálja ezenkívül a közelmúlt szakpolitikai kezdeményezéseit és azokat a nemzeti, regionális és helyi kormányzatok és szociális partnerek által végrehajtott vagy támogatott intézkedéseket, amelyek közvetlenül vagy közvetve elősegítik az uniós polgárok régiók közötti és határokon átlépő mobilitását.

Szakpolitikai háttér

A gazdasági válság és az emelkedő munkanélküliség ellenére néhány európai országban és régióban még mindig fennáll a munkaerő, illetve a szakképzett munkaerő hiánya. Az Európai Bizottság ennek megfelelően továbbra is nagy hangsúlyt helyez a földrajzi mobilitás növelésére, mint az európai munkaerő-piaci kereslet és kínálat közötti eltérések csökkentésére irányuló stratégiára. Ezt az álláspontot nyomatékosította az Európa 2020 növekedési stratégia és a 2012-es foglalkoztatási csomag, ahol a munkaerő uniós tagállamokon belüli eredményes felosztását a jövőbeni növekedés egyik fő mozgatórugójaként és a munkaerő-piaci torzulások fontos kiigazító mechanizmusaként említik. A más országokban vagy régiókban meghirdetett állásokra vonatkozó információk megosztása növelhetné a mobilitást. Az európai foglalkoztatási szolgálatok, az

EURES forrásainak növelése megkönnyíti, hogy az álláskeresők kapcsolatba kerüljenek a konkrét szakképzettséget kereső munkáltatókkal.

Bár a földrajzi mobilitás uniós szintű támogatása most újabb lendületet kapott, országos szinten ezt gyakran beárnyékolják a munkaerőpiacra beáramló migránsok negatív hatásaival kapcsolatos aggályok. Ezek közé tartozik az esetleges szociális dömping, a jóléti rendszerekkel való potenciális visszaélés és az a pénzügyi teher, amelyet az inaktív migránsok jelenthetnek a fogadó országok jóléti rendszerére nézve.

Fő megállapítások

A válság csökkentette az EU-n belüli mobilitást, de 2011 óta kezd újra fellendülni. A válság szűkebben vett időszakában, 2008–2010-ben az EU-n belül meredeken visszaesett a határokon átlépő általános és munkavállalói mobilitás. 2011 óta egybehangzó bizonyítékok támasztják alá a mobilitás újbóli fellendülését, a mobilitási ráták azonban továbbra sem érik el a válság előtti szintet.

Az uniós tagállamokba tartó migráción belül egyre nagyobb szerepet játszik az Unión belüli mobilitás. Az EU-ban dolgozó, harmadik országbeli állampolgárok létszáma egyre csökken, ugyanakkor az uniós migráns munkavállalóké növekszik. Az uniós migráns munkavállalók népessége 2008–2012 között több mint 800 000-rel nőtt (6,6 millióra), annak ellenére, hogy eközben az összesített foglalkoztatás több mint 5 millióval csökkent. Az uniós munkaerő-felmérés adatai szerint az EU teljes dolgozó népességén belül az uniós mobilis munkavállalók részaránya a 2008-as 2,6%-ról 2012-ben épphogy 3% fölé emelkedett.

Az EU-n belüli mobilitás nemzetközi összehasonlításban nézve ennek ellenére viszonylag alacsony. A szabad mozgást megkönnyítő uniós szakpolitikák dacára az európai és országos adatok azt jelzik, hogy a mobilitás szintje továbbra is alacsony, különösen az USA-hoz képest. Európában a nyelvi és kulturális akadályok jelentik a határokon átlépő mobilitás legfőbb gátját.

A déli–északi áramláshoz képest sokkal nagyobb súlya van a kelet–nyugati határokon átlépő mobilitási hullámoknak. A gazdaságilag nehéz helyzetben lévő dél-európai országokból és Írországból induló megnövekedett migrációs áramlások fő célországa Németország és az Egyesült Királyság. A Görögországból és Spanyolországból történő kiáramlás például a 2007–2011 közötti időszakban több mint kétszeresére nőtt. Ez azonban még így is viszonylag csekély a kelet-európai tagállamokból nyugat felé tartó áramlásokhoz képest.

A válság alatt az uniós migráns munkavállalók munkaerő-piaci helyzete romlott a honos munkavállalókkal összehasonlítva. Az uniós migráns munkavállalók körében 2008 és 2012 között 5,5 százalékponttal emelkedett a munkanélküliség, ezzel szemben az országban született, honos munkavállalók körében csak 3,5 százalékponttal. Az uniós migráns munkavállalók esetében a foglalkoztatási ráták csökkenése is nagyobb volt. Az uniós migráns munkavállalók foglalkoztatási rátája (66%) 2012-ben ennek ellenére továbbra is magasabb volt, mint a saját állampolgároké (64,5%).

A régiók közötti mobilitási ráták magasabbak, mint a határokon átlépő mobilitási ráták. Erre utal, hogy a határokat átlépő munkavállalói mobilitás éves rátái (körülbelül 0,2–0,3%) alacsonyabbak, mint az országokon belüli, régiók közötti munkavállalói mobilitás aránya (a főbb gazdasági régiók között körülbelül 1%).

A régiók közötti mobilitás azokban az országokban magasabb, ahol nagyobb az egy főre jutó GDP. A régiók közötti mobilitási ráták a kelet-európai tagállamokban alacsonyabbak, Ausztriában, Németországban, a skandináv országokban és az Egyesült Királyságban magasabbak. Ausztriában, Németországban és Svédországban a válság után nőtt a régiók közötti mobilitás – három olyan tagállamról van szó, ahol a munkaerőpiac és a gazdaság válság utáni fellendülése a leggyorsabb volt, ami a mobilitás és a növekedés közötti pozitív összefüggésre utal.

Szakpolitikai iránymutatások

- A munkavállalók szabad mozgásának erősítése hozzásegíthet a munkaerő-piaci egyensúlyhiányok és szűk keresztmetszetek kezeléséhez, tekintettel a munkaerő-piaci teljesítményben, valamint sok tagállam esetében a munkaképes korú népesség foglalkoztatásában mért, EU-n belüli nagy különbségekre.
- A földrajzi mobilitással foglalkozó nemzeti és regionális szakpolitikai eszközök még a munkaerőhiánnyal küzdő országokban sem gyakoriak. A munkaerő-kínálat és -kereslet

közötti térbeli összhang ilyen hiányának kezelésében szerepe van az aktív munkaerő-piaci politikáknak, amelyek az álláskeresőket pénzügyi ösztönzőkkel bátorítják arra, hogy az elhelyezkedés érdekében vállalják a költözést. Ugyanakkor figyelmet kell fordítani a potenciális visszariasztó hatásokra is – az aktivitási „csapdákra” –, amikor a munkavállalók inkább az ellátórendszerben maradnak, semmint hogy kihasználják a máshol kínálkozó jobb foglalkoztatási lehetőségeket.

- A földrajzi mobilitást közvetlenül vagy közvetve ösztönző nemzeti szakpolitikai kezdeményezésekről eddig nagyon kevés esetben készült értékelés. Az ilyen szakpolitikák hatékonyságára ezért kevés a bizonyíték. Szorgalmazni kell az ilyen szakpolitikák értékelését, hogy ezzel támogassuk a tényeken alapuló politikák kidolgozását és a bevált gyakorlati kezdeményezések terjesztését.
- A vizsgálatok azt mutatták, hogy a bevándorlók integrációjának egyik fő akadálya az országban beszélt nyelv magas szintű ismeretének hiánya, különösen olyan esetekben, amikor bizonyos munkakörök betöltéséhez jogi kötelezettségek vonatkoznak az említett nyelv magas szintű ismeretére. Az újonnan érkező uniós polgárok 14 EU-tagállamban vehetnek igénybe ingyenesen államilag finanszírozott nyelvtanfolyamokat. Mérlegelni kell a nyelvi képzés hozzáférhetőségének javítását a mobilis uniós munkavállalók számára, amihez a tanfolyamokat ingyenesen vagy csekély díj ellenében kellene biztosítani, és ezt a díjat egy bizonyos tudásszint elérése után vissza lehetne téríteni.
- Fel kell gyorsítani az európai képesítési keretrendszer (EKKR) bevezetését. A határokon átlépő mobilitás komoly akadályai közé tartozik a külföldi képesítések elismerésének nehézsége. Bár a szakmai képesítések kölcsönös elismeréséről szóló irányelv hatókörének kiterjesztésére valószínűleg kevés lehetőség maradt, mivel ehhez a tantervek bizonyos fokú harmonizálására lenne szükség, az EKKR „közös valuta” megközelítése nem igényel ugyanilyen mértékű reformot. Az EKKR bevezetése a nemzeti képesítési keretrendszereken keresztül történik, amelyekben hivatkoznak a közös keretre, hogy lehetővé váljon a képesítési szintek „lefordítása”, és így a nemzeti munkáltatók és hatóságok könnyebben megérthessék a külföldi képesítéseket. Fontos, hogy továbbra is lendületesen haladjon az EKKR bevezetése azokban az országokban, ahol ez még nem történt meg, mivel ennek eredetileg 2012-re kellett volna lezárulnia.

További információ

A „Labour mobility in the EU: Recent trends and policies” (A munkaerő mobilitása az EU-ban: Aktuális trendek és szakpolitikák) című jelentés teljes szövege a <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1456.htm> weboldalon érhető el.

További információért forduljon John Hurley kutatásvezetőhöz a joh@eurofound.europa.eu címen